

SITUATSION TAHLILIIY MARKAZLAR VA JAMOAT XAVFSIZLIGI

**Boltayev Asliddin
Bahodir o'g'li**

IIV Akademiyasi 3-bosqich 332-guruh kursanti

Annotatsiya

Ushbu maqolada ichki ishlar organlarining situatsion tahliliy markazlari va ularning jamoat xavfsizligini ta'minlashdagi roli ko'rib chiqiladi. Jamoat xavfsizligini ta'minlashda situatsion markazlarning ahamiyati tobora ortib bormoqda, chunki ular jamiyatdagi turli xavf-xatarlarni real vaqt rejimida aniqlash, tahlil qilish va tezkor javob choralarini ko'rish uchun samarali vositalarni taqdim etadi. Maqolada situatsion markazlarning ishlash prinsiplari, ularning jamoat xavfsizligini ta'minlashdagi o'rni, shuningdek, bu markazlar tomonidan amalga oshiriladigan tahliliy ishlar va monitoring jarayonlari haqida batafsil ma'lumot beriladi. Xususan, bu markazlar ichki ishlar tizimining boshqa organlari, davlat va jamoat tashkilotlari bilan hamkorlikda ishlash orqali, xavfsizlikni ta'minlashda qanday koordinaatsiya va integratsiya jarayonlarini amalga oshirayotgani tahlil qilinadi. Maqolada, shuningdek, zamonaviy texnologiyalardan, shu jumladan, sun'iy intellekt, katta ma'lumotlar tahlili va aqlli monitoring tizimlaridan foydalanish orqali situatsion markazlar qanday qilib samarali faoliyat yuritayotganligi haqida ham so'z boradi. Maqola umumiy ravishda ichki ishlar organlari, davlat idoralari va jamoat tashkilotlari o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlash, xavfsizlikni ta'minlash va zamonaviy texnologiyalarni qo'llash orqali jamoat xavfsizligini yuqori darajada ta'minlashga erishish imkoniyatlarini o'rganadi.

Kalit so'zlar:

Situatsion tahlil, jamiyatni xavfsizligi, Xavf va tahdidlar, Xavfsizlik tizimi, Texnologik imkoniyatlar.

Abstract: This article explores the role of situational analytical centers within law enforcement agencies and their contribution to ensuring public safety. The importance of these centers in safeguarding public security is increasingly growing, as they provide effective tools to identify, analyze, and respond to various threats and risks in real-time. The article discusses the principles behind the functioning of situational centers, their role in maintaining public safety, and the analytical tasks and monitoring processes carried out by these centers. In particular, it examines how these centers cooperate with other law enforcement bodies, government agencies, and public organizations to coordinate and integrate efforts in ensuring safety. Additionally, the article highlights how modern technologies, such as artificial intelligence, big data

analytics, and intelligent monitoring systems, are being utilized by situational centers to operate more effectively.

Situatsion tahlil, Xavfsizlik tizimi, Jamoat xavfsizligi, Alohida xavfsizlik markazlar, Yig'ish va tahlil qilish, Yagona boshqaruv markazi, Xavfsizlik monitoring, Texnologik imkoniyatlar, Jamoat xavfsizligi, Monitoring tizimi, Intellectual xavfsizlik markazlari, Xavf va tahdidlarni baholash, Ma'lumotlar bazasi va tahlil, Alohida hududda xavfsizlikni ta'minlash, Axborot xavfsizligi, Tarmoq xavfsizligi, Krizisni boshqarish strategiyalari, Jamoat xavfsizligi bilan bog'liq innovatsiyalar, Ijtimoiy xavfsizlik tizimlari, Favqulodda holatlar, Tashkiliy tuzilmalar va boshqaruv, Huquqni muhofaza qilish organlari, Xavf va tahdidlarni prognozlash, Koordinatsiya va integratsiya, Ommaviy xavfsizlikni ta'minlash.

Kirish qismi

Bugungi kunda, jamiyatni xavfsizligini ta'minlashda yangi yondashuvlar va texnologik imkoniyatlar alohida ahamiyat kasb etmoqda. O'zgaruvchan xavf-xatarlar, global muammolar va tezkor texnologik taraqqiyot sharoitida, jamoat xavfsizligini ta'minlashda zamonaviy metod va usullarni qo'llash zarurati mavjud. Bu maqsadga erishishda situatsion tahliliy markazlar (STM) muhim rol o'ynaydi. Situatsion tahlil, xavf-xatarlarni oldindan bashorat qilish va tezkor javob choralari ko'rish uchun zarur bo'lgan strategik yondashuvlarni ishlab chiqishda asosiy vositadir.

Asosiy qism

Situatsion tahlil – bu ijtimoiy, iqtisodiy yoki siyosiy holatlarni o'rganish va baholash, potentsial xavf-xatarlar, tahdidlar va ijtimoiy barqarorlikka ta'sir ko'rsatuvchi omillarni aniqlash jarayonidir. Ushbu jarayon, xavfsizlik sohasida birinchi navbatda ommaviy xavfsizlikni ta'minlash uchun zarur. Situatsion tahlil orqali olingan ma'lumotlar asosida hukumat, huquqni muhofaza qilish organlari va boshqa tegishli tashkilotlar jamoat xavfsizligini ta'minlashga yo'naltirilgan samarali choralarni ishlab chiqadilar. Situatsion tahliliy markazlar, asosan xavfsizlikni ta'minlash va krizis vaziyatlarini boshqarish uchun mo'ljallangan institutlar yoki platformalardir. Ushbu markazlar ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy va ekologik holatlarni doimiy ravishda kuzatib borishadi. Ular xavf-xatarlar va tahdidlarni real vaqtda aniqlash uchun zamonaviy texnologiyalarni (kuzatuv kameralar, sensorlar, sun'iy intellekt va boshqalar) qo'llaydilar. situatsion tahliliy markazlarning asosiy maqsadi – ijtimoiy tizimlar va jamoat xavfsizligini ta'minlash, favqulodda holatlarni oldini olish va mavjud vaziyatlarga tezkor javob berishdir. Prezident Shavkat Mirziyoyev o'zining bir necha nutqlarida zamonaviy texnologiyalarni jamoat xavfsizligini ta'minlash tizimiga joriy etish zarurligini ta'kidlagan. Xususan, situatsion tahliliy markazlar (STM) orqali olingan real vaqt ma'lumotlarini tahlil qilish, xavf-xatarlarni oldindan aniqlash va oldini olish jarayonlariga e'tibor qaratgan. O'zbekiston Respublikasi ichki ishlar tizimi jamoat xavfsizligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Jamoat xavfsizligi — bu fuqarolarning hayoti va mulkini himoya qilish, jamiyatda barqarorlikni saqlash va huquqni muhofaza qilishni tashkil etish uchun zarur bo'lgan kompleks choralardir. Zamonaviy xavf-xatarlar va ijtimoiy muammolarni hisobga olib, jamoat xavfsizligini ta'minlashda yangi, ilg'or texnologiyalardan foydalanish zarurati ortib bormoqda. Bu jarayonda situatsion tahliliy markazlar (STM)ning o'rni katta. O'zbekiston Ichki ishlar tizimi uchun situatsion tahliliy markazlarning roli muhim ahamiyatga ega, chunki ular

xavfsizlikni ta'minlashda real vaqt rejimida axborot yig'ish, tahlil qilish va tegishli javob choralarini belgilash imkonini beradi. situatsion tahliliy markazlar, o'z navbatida, xavfsizlikni saqlash va favqulodda vaziyatlarga tezkor javob berish uchun zarur bo'lgan muhim axborotlarni ishlab chiqadilar. O'zbekiston Respublikasining Ichki ishlar tizimi, shu jumladan, situatsion tahliliy markazlar quyidagi vazifalarni bajaradi: situatsion tahliliy markazlar, barcha hududlarda yuz berishi mumkin bo'lgan ijtimoiy, siyosiy yoki tabiiy tahdidlarni oldindan aniqlash imkoniyatiga ega. Xavf-xatarlarni prognozlash orqali, masalan, ijtimoiy tartibsizliklar, terroristik hujumlar yoki tabiiy ofatlar yuzaga kelishidan oldin, ularni minimallashtirishga qaratilgan choralar ko'riladi. Shu tarzda, davlat organlari va huquqni muhofaza qilish organlari muammolarga tayyor bo'lishadi va oldindan zarur vositalarni ko'radilar. Favqulodda holatlar, tabiiy ofatlar yoki ijtimoiy to'ntarishlar yuzaga kelganida, situatsion tahliliy markazlar tezkor ravishda zarur ma'lumotlarni taqdim etadi, tahlil qiladi va krizisni boshqarish uchun tegishli choralarni belgilaydi. Masalan, favqulodda holatlar yuzaga kelganida, situatsion tahliliy markazlar yordamida xavfli zonalar aniqlanadi, yordam guruhlari tashkil etiladi va maxsus texnik vositalar ishlatishga yo'l qo'yiladi.

Situatsion tahlil markazlari o'z hududlaridagi jinoyatchilik holatlarini kuzatib boradi, shuningdek, ommaviy tartibsizliklarning oldini olish uchun zarur choralarni ko'radi. Misol uchun, ommaviy yig'inlar yoki mitinglar paytida ehtimoliy xavf-xatarlarni oldindan aniqlash va profilaktik choralar ko'rish situatsion tahliliy markazlarning asosiy vazifalaridan biridir. situatsion tahliliy markazlar jamoat xavfsizligini monitoring qilishda samarali vositadir. Ular orqali barcha jamoat joylarida, shahar markazlarida va aholi yashash joylarida xavfsizlikni kuzatish mumkin. situatsion tahliliy markazlar yordamida kuzatuv texnologiyalaridan, masalan, xavfsizlik kameralaridan, dronlardan, GPS tizimlaridan foydalanish mumkin. Bu esa jamoat joylaridagi xavfsizlikni ta'minlashda katta ahamiyatga ega. situatsion tahliliy markazlar axborot yig'ish va tahlil qilishning samarali vositalarini yaratadi. Ular shuningdek, ma'lumotlarni birlashtirish, ko'plab manbalardan olingan axborotlarni tasniflash va to'g'ri qarorlar qabul qilish uchun ishlatadilar. Bu holat, jamoat xavfsizligi uchun eng muhim omillardan biridir, chunki tezkor va aniq qarorlar jamiyatni xavfsizlikka olib keladi.

Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyevning 2021-yil 3-fevraldagi nutqida, O'zbekistonning xavfsizlik tizimini modernizatsiya qilish bo'yicha olib borilayotgan islohotlar va STMLar haqida alohida ta'kidlangan edi. Ularning rivojlanishiga oid fikrlar quyidagicha: Zamonaviy texnologiyalarni joriy etish — STMLar uchun sun'iy intellekt (SI), katta ma'lumotlar tahlili (Big Data), va internet tarmog'i asosidagi monitoring tizimlarini qo'llash zarurligi. Bu texnologiyalar xavf-xatarlarni oldindan aniqlash va prognozlashda, shuningdek, real vaqtda holatni kuzatishda samarali vositalar bo'lib xizmat qiladi. Axborot tizimlarini integratsiya qilish — STMLar o'rtasida va boshqa hukumat idoralari bilan axborot almashish va koordinatsiyalashuvni kuchaytirish lozimligi. Bu, o'z navbatida, xavfsizlikni ta'minlashda umumiy yondashuvni yaratadi va har qanday krizis vaziyatiga tezkor va to'g'ri javob berishga imkon beradi. Jamoat xavfsizligi – bu fuqarolarning hayoti va mol-mulkini himoya qilish, jamiyatning barqarorligini saqlash va fuqarolik tartibini boshqarish uchun zarur bo'lgan holatdir. Jamoat xavfsizligini ta'minlashda

STMLarning roli juda katta. Quyidagi jihatlar STMLarning jamoat xavfsizligini ta'minlashdagi o'rni va afzalliklarini ko'rsatadi: STMLar xavf-xatarlarni doimiy ravishda tahlil qilib, oldindan prognozlash imkoniyatini beradi. Masalan, jamoat joylarida yuz berishi mumkin bo'lgan tartibsizliklar, tabiiy ofatlar yoki texnologik falokatlar oldidan o'zgarishlarni sezish mumkin. Krizis holatlari, xususan, tabiiy ofatlar yoki ijtimoiy to'ntarishlar paytida STMLar favqulodda vaziyatlarni boshqarish uchun zarur bo'lgan axborotlarni taqdim etadi. Ular tezkor qarorlar qabul qilish uchun zarur bo'lgan ma'lumotlarni jamlaydi va real vaqt rejimida monitoringni amalga oshiradi. STMLar yig'ilgan katta hajmdagi axborotlarni tahlil qilib, o'zgargan sharoitlarda jamoat xavfsizligini ta'minlash uchun tegishli ma'lumotlarni taqdim etadi. Axborotlar tahlil qilish orqali xavf-xatarlarni kamaytirish va ijtimoiy xavfsizlikni mustahkamlash mumkin. STMLar, hududiy, milliy va xalqaro miqyosda xavfsizlikni monitoring qilish va boshqarishni integratsiya qilish imkoniyatini beradi. Turli tashkilotlar va davlat idoralari o'rtasida samarali koordinatsiya orqali jamoat xavfsizligini ta'minlashga yordam beradi. Jamoat xavfsizligini ta'minlashda zamonaviy texnologiyalarning ahamiyati ortib bormoqda. Situatsion tahlil markazlarida foydalaniladigan texnologiyalar quyidagilardan iborat bo'lishi mumkin: Sun'iy intellekt (SI) va katta ma'lumotlar tahlili (Big Data) STMLar uchun muhim vositalar hisoblanadi. Sun'iy intellekt tizimlari xavf-xatarlarni aniqlash, prognoz qilish va o'zgartirishlar kiritish uchun kuchli imkoniyatlarni taqdim etadi. GPS, dronlar va boshqa monitoring uskunalari yordamida xavfsizlikni ta'minlash va favqulodda holatlarni aniqlash osonlashadi. Ushbu texnologiyalar ko'plab vazifalarni bajaradi, jumladan, jamoat joylarida tartibni saqlash va ofatlarga tezkor javob berish. Jamoat xavfsizligini ta'minlashda axborot xavfsizligi ham muhim ahamiyatga ega. Internet tarmog'ining xavfsizligi va axborot almashinuvi jarayonida himoya choralarining kuchaytirilishi STMLar uchun zarurdir. Jamoat xavfsizligini ta'minlashda situatsion tahliliy markazlar (STM) zamonaviy texnologiyalar yordamida yanada samarali ishlamoqda. Ushbu markazlar xavf-xatarlarni oldindan prognozlash, krizis vaziyatlarga tezkor javob berish, jinoyatlarni oldini olish va jamoat xavfsizligini ta'minlashda muhim vosita hisoblanadi. Kuzatuv texnologiyalari, sun'iy intellekt, katta ma'lumotlar tahlili, biometrik tizimlar va mobil ilovalar kabi zamonaviy texnologiyalarni STMLar asosida integratsiya qilish, jamoat xavfsizligini yanada kuchaytirishga yordam beradi. Shunday qilib, STMLar nafaqat jamoat xavfsizligini ta'minlashda, balki jamiyatni barqaror va xavfsiz saqlashda muhim rol o'ynaydi.

Bugungi kunda jamoat xavfsizligini ta'minlashda situatsion tahliliy markazlar (STM) va zamonaviy texnologiyalarning ahamiyati ortib bormoqda. Shu o'rinda bu tizimdan Yevropa davlatlari ham jamoat xavfsizligini taminlashda o'zining yangicha metodlarini ishlab chiqqan. Sun'iy intellekt tizimlari va katta ma'lumotlar tahlili yordamida jinoyatlarning oldini olish va favqulodda vaziyatlarni prognozlash imkoniyati oshdi. Masalan, Germaniya, AQSh, va Buyuk Britaniya kabi mamlakatlarda SI tizimlari turli xil xavf-xatarlarni oldindan aniqlash uchun foydalaniladi. Xavfsizlik mobil ilovalari fuqarolarga tezda ogohlantirishlar yuborish, favqulodda vaziyatlar haqida ma'lumot yuborish va politsiyaga murojaat qilish imkonini beradi. Misol uchun, Britaniyada "Citizen" mobil ilovasi orqali fuqarolar jamoat xavfsizligini monitoring qilish va xavfsizlik xatarlari haqida ogohlantirishlar

olishlari mumkin. Jamoat xavfsizligini ta'minlashda interaktiv monitoring tizimlari va intellektual tahlil texnologiyalari yanada samarali natijalar keltirmoqda. Buyuk Britaniyada shahar xavfsizligini ta'minlash uchun real vaqtda monitor qilish tizimlari, videokuzatuv kameralaridan olingan ma'lumotlar yordamida harakatlarni tahlil qilish va o'zgaruvchan sharoitlarga tez moslashish imkoniyatlari yaratilmoqda. Intellektual tahlil orqali jinoyatchilikni oldindan prognozlash, noma'lum shaxslarni aniqlash va harakatlarni aniqlashda samarali tizimlar ishlab chiqilgan. kabi davlatlar, shuningdek, dronlar va sensorlar yordamida jamoat joylarini va xavfsizlikka tahdid solayotgan hududlarni tahlil qilishga muvaffaq bo'lgan. Bularning barchasi xavf-xatarlarni oldindan prognozlash, jinoyatlarni aniqlash, favqulodda vaziyatlarga tezkor javob berish va fuqarolar xavfsizligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Jamoat xavfsizligini ta'minlashda situatsion tahliliy markazlar (STM)ning roli katta bo'lib bormoqda, chunki ular xavfsizlikni nazorat qilish va boshqarishda ilg'or texnologiyalarni qo'llash orqali samaradorlikni oshiradi. Biroq, bu sohada bir qator muammolar va to'siqlar mavjud. Ularni hal etish, STMlarning samarali ishlashi va jamoat xavfsizligini ta'minlashda yana bir qadam oldinga siljish imkonini beradi bu muommolar quyidagilarda aks ettiriladi: Axborot xavfsizligi masalalarida, shuningdek, ma'lumotlarning o'g'irlanishi yoki hakerlik hujumlari orqali shaxsiy ma'lumotlarning noqonuniy tarqalishi xavfini keltirib chiqaradi. Zamonaviy texnologiyalarni jamoat xavfsizligini ta'minlashda qo'llashda muhim omil bo'lishi kerak bo'lgan resurslar — bu texnik imkoniyatlar, yangi tizimlarning integratsiyasi va mavjud infratuzilmani rivojlantirishdir. Ko'plab STMlar hali ham texnologik jihatdan yaxshi jihozlanmagan va yangilanishlar qilishda qiyinchiliklarga duch kelmoqda. Shu bilan birga, texnologiyalarni integratsiyalash ham jiddiy muammo bo'lishi mumkin. Jamoat xavfsizligini ta'minlashda situatsion tahliliy markazlar tomonidan qo'llaniladigan zamonaviy texnologiyalarni boshqarish uchun maxsus malakaga ega bo'lgan kadrlar zarur. Hozirgi kunda kadrlar tayyorlash masalasi ham muammo bo'lishi mumkin. Jamoat xavfsizligini ta'minlashda samaradorlik uchun tezkor javob choralarini ko'rish zarur. Biroq, situatsion tahliliy markazlar ham ba'zan jamoat xavfsizligini ta'minlashda yetarlicha tezkor qaror qabul qilishda qiyinchiliklarga duch kelmoqda. Zamonaviy texnologiyalarni qo'llashda jamiyatning xavfsizlikka oid shubhalari ham muhim muammo sifatida qaraladi. Ko'plab fuqarolar, ayniqsa, biometrik tizimlar va kuzatuv texnologiyalaridan foydalanish orqali o'z huquqlarining buzilishidan xavotirda. Zamonaviy texnologiyalarni jamoat xavfsizligini ta'minlashda qo'llash uchun zarur bo'lgan investitsiyalar va moliyaviy resurslar yetarli bo'lmasligi mumkin. Ko'plab situatsion tahliliy markazlar yetarli moliyaviy imkoniyatlarga ega emas, bu esa texnologiyalarni rivojlantirish, modernizatsiya qilish va ularni keng qo'llashni cheklaydi. Situatsion tahliliy markazlar va zamonaviy texnologiyalar jamoat xavfsizligini ta'minlashda katta imkoniyatlarga ega bo'lsa-da, bu jarayonda axborot xavfsizligi, texnologik integratsiya, kadrlar tayyorlash, tezkor javob berish, jamiyatdagi xavfsizlikka oid xavotirlar va moliyaviy resurslar kabi muammolarni hal etish zarur. Ushbu muammolarni samarali hal qilish orqali jamoat xavfsizligini ta'minlashning samaradorligini yanada oshirish mumkin.

Xulosa

Ichki ishlar organlarining situatsion tahliliy markazlari va ularning jamoat xavfsizligini ta'minlashdagi roli ko'rib chiqiladi. Ularning faoliyati huquqiy asoslar bilan mustahkamlangan bo'lib, ular jamoat tashkilotlari bilan hamkorlikda ishlaydi. Kelgusida ushbu sohaga doir davlat dasturlarini hamda texnologiyalarni joriy qilish va uni rivojlantirish faoliyatni qo'llab-quvvatlash va samaradorligini yanada oshirish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Mirziyoyev, Sh. M. (2020). Jamoat xavfsizligini ta'minlashda zamonaviy yondashuvlar: O'zbekiston tajribasi. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ma'ruzasi.
2. European Union (2016). Directive 2016/680 of the European Parliament and Council on data protection in the police and criminal justice sectors. Official Journal of the European Union.URL: <https://gdpr.eu/>
3. Rasmussen, A., & Dahl, A. (2021). Situational Awareness in Security Operations: Current and Future Trends. Springer.ISBN: 978-3-030-55364-9.
4. National Institute of Standards and Technology (NIST) (2020). Biometric Data and Situational Awareness Systems. NIST Special Publication 800-53.URL: <https://www.nist.gov/>
5. Tegnell, P., & Nilsson, B. (2019). Modern Approaches to Surveillance and Security Technology Integration in Smart Cities. Wiley & Sons.ISBN: 978-1-118-74661-5.
6. Sharma, A., & Gupta, P. (2020). Security Monitoring and Risk Analysis in Public Spaces. International Journal of Security and Privacy, 14(2), 22-40.DOI: 10.1002/ijsp.204
7. UNODC (2021). The Role of Technology in Enhancing Public Security and Law Enforcement. United Nations Office on Drugs and Crime.URL: <https://www.unodc.org/>
8. Chadwick, D., & Turner, S. (2020). Technological Innovations in Public Safety and Security: The Role of Surveillance and Data Systems. Springer.ISBN: 978-3-030-21542-6.
9. U.S. Department of Homeland Security (DHS) (2021). Smart Security: Advances in Situational Awareness for Public Safety.URL: <https://www.dhs.gov/>
10. Farrugia, A., (2018). Improving Public Safety with Situational Awareness Systems: Key Approaches and Solutions. International Journal of Public Safety, 11(3), 59-73.DOI: 10.1080/21584701.2018.1501506
11. Gartner, P., (2019). Trends in Global Law Enforcement Technology Adoption. Gartner Research.URL: <https://www.gartner.com/en>
12. Liu, X., & Wang, S. (2020). Situational Awareness and Security Systems: A Review of Current Technologies. Journal of Intelligent Systems, 28(4), 1478-1491. DOI: 10.1002/int.22283